

Venäjän lehdistön ilmaisunvapausongelmat:

Amnesty Internationalin julkaisuissa käyttämä argumentaatio 10/2006–10/2011

Hanna Mutanen

Kandidaatin tutkielma

Valtio-oppi

Yhteiskuntatieteiden ja

filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2012

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	3
2. TUTKIMUSKYSYMYKSI- JA METODI	5
3. IHMISOIKEUDET JA AMNESTY INTERNATIONAL	7
3.1 Ilmaisunvapaus	7
3.2 Median riippumattomuuden merkitys	8
4. VENÄJÄN IHMISOIKEUS- JA LEHDISTÖNVAPAUSTILANTEEN TAUSTAA	10
5. AMNESTY INTERNATIONALIN KÄYTTÄMÄ ARGUMENTAATIO	12
5.1 Puhuja, yleisö ja yleisön toiminta-aktiivisuuden luominen	12
5.2 Julkaisujen rakenne	13
6. ARGUMENTAATIO JA SEN MUUTTUMINEN TARKASTELTUNA AJANJAKSONA	15
6.1 Politkovskajan merkitys argumentaatiolle	15
6.2 Medvedevin presidenttikauden merkitys	18
6.3 Yhteenveto argumentaation muuttumisesta	19
7. LOPPUPÄÄTELMÄT	23

LÄHTEET

1. JOHDANTO

Päädyin tutkimusaiheeseeni Venäjän ihmisoikeustilanteen ajankohtaisuuden, mielenkiintoisuuden ja kompleksisuuden vuoksi. Erityisesti Anna Politkovskajan murhan jälkeen journalismiin ja sananvapauteen liittyvät ongelmat Venäjällä ovat olleet laajasti esillä Suomenkin lehdistössä. International Federation of Journalistsin raportin mukaan Venäjällä kuoli vuosina 1993–2009 313 toimittajaa työnsä vuoksi (IFJ 2009). Tästä syystä päätin ottaa tarkasteltavaksi aspektikseni Venäjän ihmisoikeustilanteesta juuri lehdistön ilmaisunvapausongelmat.

Rajasin aineistoni Amnesty Internationalin lehdistötiedotteisiin ja -raportteihin Anna Politkovskajan murhapäivästä viisi vuotta eteenpäin (7.10.2006–7.10.2011). Valitsin murhapäivän tarkasteltavan periodin alkuajankohdaksi sen saaman poliittisen painoarvon vuoksi. Amnesty International tuo murhan symbolista merkitystä esille koko Venäjän lehdistön ilmaisunvapaustilannetta arvioitaessa vielä vuosienkin päästä. Loppuajankohdan valitsin siitä syystä, että halusin tuoda tilanteen mahdollisimman lähelle nykyhetkeä. Lisäksi juuri tarkasteltavan ajankohdan loppupuolella julkaistu viimeinen raportti (2011c) oli mielestäni mielenkiintoinen. Politkovskajan murhan tärkeydestä huolimatta, en halunnut kuitenkaan rajata tutkielmaani pelkästään sen ympärille, koska tavoitteenani oli tutkia Venäjän lehdistön ilmaisunvapaustilannetta laajemmassa kontekstissa. Amnesty Internationalin julkaisuihin päädyin siitä syystä, että se ei ole mihinkään tiettyyn maahan tai maihin sidottu toimija, kuten esimerkiksi Yhdistyneet kansakunnat tai Euroopan unioni. Edellä mainitusta syystä Amnesty International ei pyri diplomatiaan julkaisuissaan, minkä itse koen hedelmällisemmäksi lähtökohdaksi nimenomaan argumentaation tutkimiselle, mikä toimii tutkimusmetodinani.

Aivan ensiksi olen päättänyt määritellä lyhyesti sen, mitä ihmisoikeudet ylipäätään ovat. Amnesty Internationalin mukaan sen toiminnan lähtökohtana on YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus vuodelta 1948. Puhuttaessa erityisesti ilmaisunvapauteen liittyvistä ongelmista Venäjällä, katsoin tarpeelliseksi avata ilmaisunvapautta myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen pohjalta. Liittyessään Euroopan neuvoston jäseneksi vuonna 1996, Venäjän täytyi ratifioida eli hyväksyä ihmisoikeussopimus ja sitoutua noudattamaan sen sisältämiä arvoja (Suomen ulkoasiainministeriö).

Vaikka olenkin rajannut aiheeni nimenomaan Venäjän lehdistön ilmaisunvapausongelmiin, on mielestäni välttämätöntä avata lyhyesti sen yhteydessä myös Venäjän yleisen ihmisoikeustilanteen ongelmakohtia. Tämä johtuu länsimaisesta näkemyksestä, jonka mukaan median riippumattomuus ja läpinäkyvyys nähdään demokratian peruspilareina, joiden kautta koko maan asioiden tilan tulee heijastua (Levin 2001, 122). Luonnollisesti Venäjän yleisen ihmisoikeustilanteen heikko tila on siksi sekä syynä että seurauksena lehdistön ilmaisunvapausongelmille. Tähän lyhyeen, itse tilanteeseen johdateltavaan osuuteen, käytän Amnesty Internationalin vuosiraportteja (2007a, 2008a, 2009 ja 2011a). Niissä on mielestäni pyritty esimerkiksi lehdistötiedotteisiin nähden objektiivisempaan asioiden tilan selvittämiseen ja taustoittamiseen. Tietoisena päätöksenä en kuitenkaan pyri erittelemään sen syvällisemmin syitä ja historiaa, jotka ovat vaikuttaneet tilanteeseen, vaan pyrin yksinkertaistetusti tuomaan esille Amnesty Internationalin siitä esille tuomat aspektit. Koska näkemys tilanteesta on yhden tutkittavan toimijan/tahon, eikä omani, en pyri sinänsä hillitsemään esimerkiksi terminologiaa tai tapaa ilmaista tilannetta.

2. TUTKIMUSKYSYMYKSET- JA METODI

Tutkimuskysymykset ovat, millä argumenteilla Amnesty International tuo esille Venäjän (10/2006–10/2011) lehdistön ilmaisunvapausongelmia, kuinka tuo argumentaatio muuttuu tarkasteltavana ajanjaksona ja minkälaisia painotuksia se sisältää ajallisesti. Tutkimuskysymykseni sisältää täten jo valmiin hypoteesin siitä, että Amnesty Internationalin argumentaatio tulee muuttumaan tavalla tai toisella. Hypoteesi merkitsee olettamusta tai näkemystä ja on tieteellisen tutkimuksen ja teorian kannalta hyvä lähtökohta, koska tutkimustulos johtanee joko hypoteesin hyväksymiseen tai hylkäämiseen (Popper 1995, 54–55). Hypoteesiani pohdin sellaisten lisäkysymysten avulla, kuten minkä seikkojen valossa, missä määrin ja minä ajankohtana mahdolliset argumentaation muutokset aktualisoituvat. Tulen viittaamaan työssäni Amnesty Internationaliin myös lyhenteellä AI, jota se itsekkin käyttää omissa julkaisuissaan. Argumentaatioteorian lähtökohdaksi olen ottanut Chaim Perelmanin teoksessa Retoriikan valtakunta (1996) esille nousevat määritelmät siitä, mitä argumentaatio on.

Perelmanin mukaan argumentaatio (suostuttelu tai vakuuttaminen) on käytännölliseen järkeen rinnastettavaa dialektista päättelyä, mikä merkitsee sitä, että yleisesti tunnustetun kautta pyritään saamaan hyväksyntää kiistanalaiselle aiheelle. Argumentit ovat perusteluita, joilla ei kuitenkaan voida koskaan tuottaa selviötä, ainoastaan vakuuttaa kuulijansa. (Perelman 1996, 8-15.) Perelman korostaa yleisön ja puhujan suhteen merkitystä, koska argumentoinnin tavoitteena on vaikuttaa sen kohteena olevaan yleisöön saamalla hyväksyntää ja kannatusta aiheelle sekä muokkaamalla yleisön omia vakaumuksia. Argumentaatiolla pyritään paitsi luomaan älyllinen vaikutus yleisöön ja sen kautta lunastamaan yleisön kannatus, myös saamaan aikaan välitöntä tai myöhempää toimintaa tai edes luomaan toiminta-alttius. Mutta mikä on Perelmanin mukaan yleisö? Yleisöön voidaan lukea kuuluviksi kaikki ne henkilöt, joihin puhuja pyrkii argumentaatiollaan vaikuttamaan. (Perelman 1996, 16–21.) Kun puhuja on saanut yleisön kiinnittämään huomiota tapahtumiin, jotka he muutoin olisivat jättäneet huomioimatta, on puhuja onnistunut argumentaatiossaan (Perelman 1996, 44). Esityksen tarkastelussa on otettava huomioon sekä argumentaation lähtökohdat että tekniikat, joita käsitellään seuraavissa kappaleissa.

Merkittäväksi argumentaatiossa Perelman mainitsee kuulijoiden hyväksymät väitteet eli premissit. Premissit ovat esisopimuksia eli lähtökohtia, jotka puhuja uskoo yleisön hyväksyvän, jotta kuulijat tulisivat hyväksymään myös muut puhujan luomat päätelmät. Puhujan tulee lähteä liikkeelle premisseistä, jotka ovat jo hyväksytyjä ja luoda sidos niiden ja johtopäätösten välille argumentoinnin avulla. (Perelman 1996, 28–29.) Sidoksena puhuja voi käyttää toistoa, yksityiskohtien kasaamista ja tiettyjen jaksojen erityistä painottamista (Perelman, 1996, 46). Argumentaatiossa nousee merkitykselliseksi arvot. Yleispätevät arvot ovat sellaisia arvoja, joiden nähdään olevan kaikkien hyväksymiä, kuten totuus, hyvyys ja oikeus. Yleispätevillä arvoja voidaan käyttää hyödyksi argumentoinnissa suostuttelukeinoina, vaikka täysin universaaleja arvoja ei Perelmanin mukaan todellisuudessa olekaan. Arvot voidaan jakaa myös abstrakteihin ja konkreettisiin arvoihin – Perelman näkee abstraktien arvojen sopivan yhteiskunnalliseen kritiikkiin, kun taas konkreettisten arvojen sopivan paremmin konservatiivisen yleisön suostutteluun. (1996, 34–36.)

Perelman pitää argumentaatiotekniikkoina väitteitä, joilla pyritään voittamaan yleisön kannatus. Väitteet eli argumentit voidaan esittää joko sidos- tai erottelumuotoisina. Sidosmuotoisissa argumenteissa voidaan käyttää kolmea erilaista sidostyyppiä: kvasiloogisia argumentteja, todellisuuden rakenteeseen perustuvia argumentteja sekä todellisuuden rakennetta luovia ja perustavia argumentteja. Kvasiloogiset argumentit rinnastetaan aina loogiseen tai matemaattiseen ajatteluun eli muodollisen päättelyn lajeihin. Kvasiloogiset argumentit ovat vahvemmista ja heikommista argumenteista koostuvia perusteluita. Tarvittaessa niitä tulee vahvistaa muunlaisilla argumenteilla. (Perelman 1996, 57–62.) Perelmanin mukaan kuulijoiden vakuuttamiseksi tarvitaan kvasiloogisten argumenttien lisäksi todellisuuden rakenteeseen nojaavia argumentteja. Todellisuuden rakenteeseen nojaavat argumentit perustuvat tunnustettuun sidokseen, joita voivat olla peräkkäisyysiteet, jotka tarkoittavat saman tason ilmiöiden suhteuttamista toisiinsa, sekä rinnakkaisuussiteet, jotka tarkoittavat eritasoisiin tekijöihin nojaamista (Perelman 1996, 92–93). Todellisuuden rakennetta luovissa argumenteissa taas pyritään luomaan ennakkotapaus, malli tai sääntö muun muassa esimerkkien, mallien tai metaforien avulla ja nojata päättely näihin argumentteihin. Perelmanin mukaan erottelumuotoiset argumentit ovat käytetympiä filosofisessa ajattelussa, kuin perinteisessä retoriikassa. Erotteluilla pyritään jäsentämään tietoa esimerkiksi vastakohtaparien avulla ja siten ratkoa ongelmia. (Perelman 1996, 60–61.)

3. IHMISOIKEUDET JA AMNESTY INTERNATIONAL

”Our vision is for every person to enjoy all the rights enshrined in the Universal Declaration of Human Rights and other international human rights standards.”
(Amnesty International)

Amnesty International kertoo lähtökohdaksi ihmisoikeuksien tavoittelemiselle YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeusjulistuksen. Argumentaation rakentamisen esisopimuksena toimii täten kiistaton ja universaali eli yleispätevä arvo (Perelman 1996, 34–36). Kiistattomuudella tarkoitan tässä yhteydessä sitä, että Yhdistyneiden kansakuntien yleismaailmallinen ihmisoikeusjulistus vuodelta 1948 on perusta kansainvälisille ihmisoikeuksille, minkä on ratifioinut 193 YK:n jäsenvaltiota maailmassa, mukaan lukien Venäjä, joten tämän premissin riittävyttä ei voida juurikaan kyseenalaistaa (Suomen YK-osasto). Ihmisoikeudet tarkoittavat sitä, että jokainen ihminen on arvoiltaan ja oikeuksiltaan tasa-arvoinen. Ihmisoikeusjulistuksessa on kirjattu juridisiksi oikeuksiksi kaikkien ihmisyyksilöiden ihmisarvo ja tasavertaisuus. (Levin 2001, 17.) Julistuksen mukaan kaikkien maailman ihmisten, riippumatta esimerkiksi sukupuolesta, rodusta, varallisuudesta tai kansalaisuudesta, tulee pystyä elämään tasa-arvoisina ja vapaina valtiossa, jossa ihmisoikeudet turvataan oikeusjärjestyksellä. Ihmisoikeudet ovat synnynnäisiä eli luovuttamattomia. (Suomen YK-liitto 2009, 139.) Ihmisoikeuksien julistuksessa määritellyt oikeudet voidaan jakaa kahteen luokkaan: kansalais- ja poliittisiin oikeuksiin sekä taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin oikeuksiin (Suomen YK-liitto 2009, 21–22). Vaikka valtion nähdäänkin olevan ihmisoikeuksien suojelija ja takaaja, valtioiden ihmisoikeusasioita on käsitelty YK-järjestelmässä, jos on nähty, etteivät ne ole täyttäneet ihmisoikeussopimuksen mukaisia normeja ja velvoitteitaan (Levin 2001, 24, 36).

3.1 Ilmaisunvapaus

” Everyone has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers.”

(YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeusjulistuksen 19. artikla)

Ilmaisunvapaus on yksi demokraattisen yhteiskunnan perustekijöistä. Euroopan ihmisoikeussopimuksen (vuodelta 1950) 10. artiklassa on täsmennetty ilmaisunvapautta koskevia normeja - siinä on muun muassa mainittu erikseen se, etteivät viranomaiset saa puuttua tiedon levitykseen (Euroopan unionin perusoikeuskirja 2000). Koska Venäjä on ollut Euroopan neuvoston jäsen vuodesta 1996 lähtien, on sen tullut ratifioida ihmisoikeussopimus ja sitoutua noudattamaan ja tavoittelemaan siihen sisältyneitä normeja (Suomen ulkoasiainministeriö). Sananvapaus (*freedom of speech*) ja ilmaisunvapaus (*freedom of expression*) ovat termejä, joita käytetään usein toistensa synonyymeinä. Sekä YK:n että Euroopan ihmisoikeussopimusten edellä mainituissa artikloissa ilmaisunvapauden termi on suomennettu sananvapautena, joka on Suomessa huomattavasti käytetympi termi. Käyttäessäni lähteenä Amnesty Internationalin englanninkielisiä julkaisuja en voi mielestäni korvata alkuperäistä termiä Suomessa käytetyimmällä termillä sisällöllisten eroavaisuuksien vuoksi, mutten myöskään koe relevantiksi vertailla tutkimuksessani noiden käsitteiden sisältämiä eroja. Amnesty Internationalin mukaan ilmaisunvapaus merkitsee sitä, että jokaisella on oikeus jakaa, vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia kenenkään siihen puuttumatta (AI).

3.2 Median riippumattomuuden merkitys

E erityisen tärkeää ilmaisunvapauden toteutumiselle on median riippumattomuus (Levin 2001, 122). UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) on määritellyt lehdistön vapauden (*press freedom*) osana ihmisoikeuksia. Lehdistön vapaus ja ilmaisunvapaus merkitsevät sitä, että media on itsenäinen ja monipuolinen taho, joka nimenomaan sensuroimattoman tiedottamisen kautta osoittaa päättäjille ja viranomaisille ilmaisunvapauden merkityksen (UNESCO). E erityisen tärkeä rooli itsenäisellä medialla on UNESCO:n mukaan konfliktinomaisilla alueilla rauhan saavuttamiseksi (UNESCO), mutta Amnesty International korostaa median merkitystä myös sellaisissa tilanteissa, joissa avointa konfliktia ei ole nähtävissä (2007d). Tiedotusvälineiden hiljentämisen syynä nähdään olevan pelko niistä kumpuavasta kriittisestä esimerkiksi vallanpitäjiä kohtaan (Levin 2001, 122).

Amnesty Internationalin mukaan ihmisoikeusrikosten paljastaminen tekee journalisteista ihmisoikeusaktivisteja. Koska journalistit ja ihmisoikeuspuolustajat pyrkivät paljastamaan rikkomuksia ja väärinkäytöksiä sekä kampanjoimaan ihmisoikeusloukkausten uhrien puolesta rauhanomaisin keinoin, heidät nähdään uhkana hallitukselle. Journalistien ei itse tarvitse olla toisinajattelijoita, mutta jo se, että he kirjoittavat toisinajattelijoista, halutaan tukahduttaa. (AI 2007d.) Lehdistön vapautta rikotaan monin eri tavoin, joita ovat muuan muassa tutkivien toimittajien ja heidän työtovereihinsa kohdistuvat palkkamurhat sekä pelottelu - myös viranomaiset ja poliisit kuulustelevat ja jopa vangitsevat toimittajia ilman asianmukaisia oikeudenkäyntejä. Lisäksi epäselvät ja rajoittavat lehdistölaite aiheuttavat sensuuria. (IFJ 2003.) Seuraavassa lainauksessa Amnesty International kuvailee vapaan lehdistön olevan avainasemassa sekä ilmaisun vapauden että kaikkien ihmisoikeuksien toteutumiseksi. AI:n mukaan koko yhteiskunta maksaa hinnan, kun vallan väärinkäyttö ja epäoikeudenmukaisuus ajavat sensuuriin ja pelko tukahduttaa ilmaisun:

“A free press is an essential component of freedom of expression and is equally important as a key player in the protection of all human rights. All of society pays the price when journalists are killed with impunity and censorship and fear stifle expression. These are the conditions under which abuse of power and injustice will thrive.” (AI 2007d)

4. VENÄJÄN IHMISOIKEUS- JA LEHDISTÖN ILMAISUNVAPAUSTILANTEEN TAUSTAA

Amnesty Internationalin vuosiraporttien mukaan Venäjän ihmisoikeustilanteessa on monia ongelmakehoita: ihmisoikeuspuolustajia ja journalisteja painostetaan valtion toimesta, eikä rasismien ja syrjinnän kitkemiseksi tehdä todellisia toimia. Edellä mainittujen ongelmien myötä tapahtuu häirintää, pelottelua ja hyökkäyksiä, jotka kohdistuvat homoseksuaaleihin, maahanmuuttajiin, toimittajiin ja ihmisoikeuspuolustajiin – osa hyökkäyksistä tapahtuu valtion, toiset yksityisten henkilöiden ja ryhmien toimesta. Myös perheväkivalta on yleistä. (AI 2007a, 2008a, 2011a.) Vuonna 2008 valtion kontrolli lisääntyi, leimaten siihen kohdistuvan kritiikin epäisänmaallisena, mikä johti todella tarkkaan television ja muun median toiminnan kontrolloimiseen. (AI 2009.) Amnesty Internationalin mukaan viranomaiset lähettävät ristiriitaisia viestejä ilmaisunvapaudesta: toisaalta journalisteille luvataan kunnioitusta ja suojelua, toisaalta yritetään julkisesti hillitä hallitukseen kohdistuvaa kritiikkiä. Esimerkiksi valtion kontrollista johtuviin mielenosoituksiin osallistuneita henkilöitä on pidätetty ja jopa pahoinpidelty poliisien toimesta. (AI 2009.)

Myös korruptio on yleistä Venäjällä – vuonna 2006 siihen kului yhtä paljon rahaa, kuin koko valtion julkiseen talouteen (AI 2007a). Oikeuslaitos kärsii laajasta korruptiosta, mikä näyttäytyy Amnesty Internationalin mukaan sekä ihmisten epäluottamuksena oikeuslaitosta kohtaan että Venäjän epäonnistumisena oikeusvaltiona. Oikeudenkäynnit on järjestetty epäoikeudenmukaisesti: osassa vangitsemistapauksia epäiltyjen, joista suuri osa oli ihmisoikeuspuolustajia ja toimittajia, vangitseminen tapahtui täysin ilman oikeudenkäyntejä, toisissa tunnustus hankittiin kiduttaen. On myös epäilty, että todisteita on kätkeyty. (AI 2008a, 2009a.) Lisäksi yksi ongelma on, ettei journalisteihin kohdistuneita hyökkäyksiä tutkita kunnolla. Lakien määrittelyyn sisältyy vaikeuksia, sillä lehdistön vapauksia koskevat lakipykälät on määritelty epäselvästi. Se merkitsee sitä, että ilmaisunvapauteen kohdistuvia oikeuksia on helppo rajoittaa. Yksikään laki ei myöskään varsinaisesti määrittele, mitä esimerkiksi kiduttaminen on ja minkälaiseen vastuuseen sen tekemisestä joutuu. (AI 2008d.)

Pohjois-Kaukasian entisissä tasavalloissa, erityisesti Tšetšeniassa on edelleen levotonta, mikä näkyy ihmisten katoamisina, kidutuksina ja laittomina teloituksina. Ihmisoikeusrikkomuksille ei kuitenkaan vaadita rangaistuksia – sen sijaan oikeuden puolesta taistelevia ihmisiä uhkaillaan. Yksi tällaisista henkilöistä oli palkittu journalisti Anna Politkovskaja, joka otti tehtäväkseen raportoida Tšetšenian ihmisoikeustilanteesta, eikä lopettanut työtään lukuisista uhkailuista huolimatta. Tämä oli hyvin todennäköisesti Politkovskajan murhan syynä. (AI 2006a, 2008a.)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antoi huomioita Venäjän hallitukselle ihmisoikeusrikkomuksista vuosina 2006 ja 2007. Vuonna 2006 Venäjä oli sen mukaan rikkonut oikeuksia elämään, vapauteen sekä turvallisuuteen ja hallitus oli epäonnistunut tehtävässään pyrkiä ylläpitämään kansainvälisiä ihmisoikeuksia (AI, 2007a). Vuonna 2007 Venäjä syyllistyi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan katoamisiin, kidutuksiin ja teloituksiin Tšetšeniassa (AI 2008a).

5. AMNESTY INTERNATIONALIN KÄYTTÄMÄ ARGUMENTAATIO

Kuten jo edellä mainitsin (s.7), YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeusjulistus toimii lähtökohtana Amnesty Internationalin toiminnalle ja julkaisuissa käytetylle argumentaatiolle. Esisopimus pysyy samana koko tarkasteltavan ajanjakson. Yhtenä esisopimuksista toimii myös Perelmanin oikeudenmukaisuussäännöksi kutsuttu näkemys. Oikeudenmukaisuussääntö on yksi kvasiillogisista argumenteista, minkä kautta ilmenee kaikkien ihmisten yhdenvertaisuus lain edessä: jokaista lain edellyttämiltä ominaisuuksiltaan samanarvoista ihmistä tulisi myös kohdella samoin lain edellyttämällä tavalla. (Perelman 1996, 76–77.) Voidaan nähdä, että AI haluaa korostaa tätä yhdenvertaisuutta lain edessä rinnastamalla journalistit siviileihin. Pyrkimyksenä on mahdollisesti ollut tarkoitus saada yleisö irrottamaan ajatuksellisesti journalistit ainoastaan ammattikuntansa edustajina ja samaistaa heidät yleisöön. Lisäksi tehokeinona käytetään siviili-termin toistoa:

” - - journalists are nevertheless civilians - - civilians due the same protections under international law as any other civilians.” (AI 2007d)

5.1 Puhuja, yleisö ja yleisön toiminta-alttiuden luominen

“Amnesty International also urges the government of the Russian Federation to take urgent steps to ensure that all human rights defenders and independent journalists in Russia - - are able to carry out their activities in safety and without fear of harassment or intimidation.” (AI 2006a)

Amnesty International toimii pääasiallisesti puhujana, joka pyrkii vaikuttamaan koko tarkasteltavan ajanjakson yleisönsä toimijuuteen useilla eri termeillä, kuten vetoamalla (*calls*), vaatimalla (*urges*) ja pyytämällä (*asks*) (esim. AI 2007e, 2007f). Toiminta-alttiuden luominen kohdistetaan pääasiallisesti Venäjän hallitukseen ja viranomaisiin, mutta myös toimijoihin, joita Perelman vertaa ”jumalalliseen auktoriteettiin” (Perelman 1996, 20, 65,

125), kuten Euroopan unioniin ja Yhdistyneisiin kansakuntiin. Euroopan unionilla ja YK:lla voidaan nähdä olevan erityistä universaalia arvostusta ja vetoamalla näiden tahojen arvoasetelmiin tai niiden toimijuuteen, Amnesty International pyrkii saamaan tukea argumentaatiolleen. Edellä mainitut ihmisoikeussopimukset esitetään jäljiteltävinä malleina – Venäjän tulisi säätää omat lakinsa siten, ettei porsaanreikiä suhteessa ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja ihmisoikeusjulistuksiin olisi löydettävissä. (Perelman 1996, 125.) Perelmanin mukaan tällaiseen malliin perustuvassa argumentaatiossa on kyse siitä, että oletetaan auktoriteetin takaavan tietyn toiminta-altiuden aikaansaamisen (1996, 125).

Yleisönä ovat lisäksi kansalaiset. Tämän osoittaa muun muassa se, että joissain julkaisuissa on vedottu suoraan kansalaisiin pyytämällä heitä allekirjoittamaan jokin tietty vetoamus ja liittymään kampanjaan mukaan (esim. AI 2007c). Vieläkin selkeämmin tätä näkemystä tukee kuitenkin se, että julkaistessaan raporttinsa maailmanlaajuisesti Amnesty International pyrkii tiedottamaan universaalisti ihmisoikeusrikkomuksista – muutenhan kritiikki olisi suunnattu suoraan kohteelleen. Edellä mainitun huomion vuoksi on mielestäni relevanttia määritellä näennäinen ja tosiasiallinen yleisö. Perelmanin näkemystä mukailen kutsun näennäiseksi yleisöksi sitä yleisöä, jonka puoleen puhuja välittömästi kääntyy ja tosiasialliseksi yleisöksi sitä joukkoa, johon puhuja taas toivoo argumentillaan vaikuttavan (Perelman 1996, 21).

Huomionarvoista on se, että tarkasteltuna ajanjaksona yhdessä AI:n julkaisuista (2006c) puhujana toimii poikkeuksellisesti Amnesty Internationalin pääsihteeri Irene Khan, jonka argumentaatio ja kielelliset valinnat ovat täysin samoja AI:n käyttämän argumentaation kanssa. Auktoriteettiin – tässä tapauksessa tehtävään ja asemaan - nojaten pyritään lisäämään oman asian uskottavuutta (Perelman 1996, 125), mutta kielellisten metodien valintoja tarkastellessa voidaan huomata, ettei Khanin teksti onnistu tuomaan mitään lisäarvoa argumentaatiollaan suhteessa Amnesty Internationalin aiempiin ja myöhempisiin julkaisuihin.

5.2 Julkaisujen rakenne

Koska julkaisut koostuvat sekä lehdistötiedotteista että raporteista, on myös niissä käytetyt kielen keinot ja metodit jokseenkin erilaiset. Perelmanin mukaan metodilla tarkoitetaan

esityksen jäsentämistä ja järjestystä, jolla argumentaatiot esitetään. Esityksen jäsentämiä osia ovat johdanto, asian selostaminen, todistaminen, vastaväitteiden torjuminen, kertaus sekä loppulause. (Perelman 1996, 164.) Lehdistöiedotteet ovat rakenteeltaan huomattavista lyhyempiä ja niissä ilmenee enemmän erityisesti kielen keinoja, kun taas raportit ovat informatiivisempia, pidempiä sekä noudattavat rakenteeltaan loogisempaa ja ennalta määrättyä järjestystä. Ne koostuvat lähes aina johdannosta (*introduction*), esimerkkitapauksista ja/tai ongelma-kohtien luetteloimisesta ja/tai taustan (*background*) esittämisestä sekä lopulta suosituksista (*recommendations*) eri tahoille (esim. AI 2008d, 2011b). Pääsääntöisesti voisi sanoa, että AI:n julkaisut perustuvat kolmeen edellä mainituista, eivätkä sisällä missään nimessä kaikkia. Raporttien rakenne on pidetty hyvin selkeänä, vaikka itse sisältö muuttuu usein raskaan informatiiviseksi ja jopa julistavaksi - Perelmanin mukaan (alkujaan Descartesin näkemys) kannattaakin aloittaa helpoimmin ymmärrettävistä seikoista ja edetä sitten vaikeampiin (Perelman 1996, 168).

Johdannon merkitys on herättää yleisön kiinnostus argumentoitavaan aiheeseen sekä voittaa yleisön suosio (Perelman 1996, 165). Perelman ottaa esille Aristoteleen näkemyksen siitä, että tärkeintä on pohtia, millä tavoin yleisön suosio on helpoimmin saavutettavissa – johdanto voidaan esimerkiksi jättää kokonaan välistä, jos itse tekstin sisällössä olevat argumentit ovat hyvin käytettyjä (1996, 165). Huomattavan usein varsinkin tarkasteltavan periodin alkuvaiheessa, AI on korvannut johdanto-osuuden huomiota herättävällä argumentilla, kuten ”*Amnesty International is shocked* - -” (esim. AI 2006a), mikä ei välttämättä lisää yleisön kannatusta, mutta toimii tehokkaana keinona yleisön kiinnostuksen herättämiseksi.

Tosiseikkojen ja esimerkkien esittäminen ei Perelmanin mukaan ole välttämätöntä, koska voidaan olettaa, että yleisö tuntee aiemmat tosiseikat, mutta silti miltei aina Amnesty käyttää tätä metodia tekstinsä jäsentämiseen. Tällöin tosiseikoille pyritään antamaan niin voimakas läsnäolo, ettei yleisö pysty sivuuttamaan niitä (Perelman 1996, 165). Tulen myöhemmässä vaiheessa palaamaan esimerkkien merkitykseen nimenomaan AI:n argumentaation rakentamisessa ja tekstin jäsentämisessä, minkä voinen jo tässä vaiheessa kuitenkin todeta olevan keskeinen käytetty metodi.

6. ARGUMENTAATIO JA SEN MUUTTUMINEN TARKASTELTUNA AJANJAKSONA

AI:n julkaisut ovat olennaisesti sidottuja kontekstiinsa ja muotoutuvat sekä kehittyvät niiden tapahtumien myötä, joita Venäjällä tarkasteltuna ajanjaksona käydään. Periodin voi kuitenkin jakaa melko karkeasti kahden eri tapahtuman ympärille, joilla on suurin merkitys käytetylle argumentaatiolle ja sen kehitykselle - ensimmäisenä Politkovskajan murha ja sittemmin Medvedevin presidenttikausi. Yhteensä julkaisuja oli tarkasteltuna ajanjaksona löydettävissä Amnesty Internationalin internet-sivuilta 16 kappaletta: loppuvuonna 2006 julkaistiin 2 lehdistötiedotetta ja -raporttia, vuonna 2007 8 kappaletta, vuonna 2008 3 kappaletta, mutta vuosina 2009–2010 ei ainoatakaan kappaletta, eikä vuodelta 2010 ole saatavilla edes vuosiraporttia. Kuitenkin vuonna 2011 julkaistiin 3 lehdistötiedotetta - ja raporttia, joista jälkimmäisen – ja viimeisen tarkasteltavan raportin - otsikko oli sitäkin huomiota herättävämpi: "Beaten up for speaking out".

Anna Politkovskajan murhan ympärillä käydyn kohun voidaan nähdä aiheuttaneen raportti- ja lehdistötiedotesuman vuosina 2006–2007. Tuona aikana julkaistuista 11 tiedotteesta ainoastaan 4 kappaletta ei suoranaisesti liittynyt Politkovskajan murhaan: yksi liittyi ihmisoikeusaktivistien ja toimittajien kohtaamaan väkivaltaan Inghusetiassa (2007h) ja yksi ylipäätään lehdistön tilaan maailmassa, mutta siinäkin Venäjän heikosta ilmaisunvapaustilanteesta kerrottaessa nimenomaan Politkovskajan murha oli keskeisenä esimerkkinä (2007d). Yksi julkaisuista liittyi EU-Venäjä-komission toimintaan ihmisoikeustilanteen parantamiseksi (2007e). Tiettyjen tapahtumien erityinen painottaminen, kuten Anna Politkovskajan murha sekä toimittajien kohtaama häirintä ja väkivaltaisuuDET, toimivat tehokeinoina AI:n argumentaatiossa (Perelman 1996, 46).

6.1 Politkovskajan merkitys argumentaatiolle

“Anna Politkovskaya’s death is a serious blow for freedom of expression in Russia. Her murder sends a chilling message about the dangers that face all those in Russia who dare to speak out as she did.” (AI 2006b)

Anna Politkovskajalle annetaan Amnesty Internationalin raporttien perusteella ikonista arvoa: hänen kuolemansa toimii symbolisena esimerkkinä kaikille toimittajille ja sille, mitä heille voi käydä Venäjällä, jos he vain uskaltavat puhua [ihmisoikeusloukkauksista]. Symbolisen siteen näkökulmaa tukee se, että tarkastellun ajanjakson ajan, Politkovskajan murhaa käytettiin esimerkkinä lehdistön ilmaisunvapausongelmista raportoitaessa. Politkovskajan murhasta argumentoidessaan AI käyttää hyvin pitkälti todellisuuden rakenteeseen nojaavia argumentteja, kuten edellä mainittua symbolisen siteen luomista, mikä kuuluu rinnakkaisuussiteisiin, jossa yhdistetään eri tason asioita toisiinsa, kuten symboli ja symboloitu asia. (Perelman 1996, 102, 114–115.) AI tuo esille tilanteen erityisesti pragmaattisten argumenttien kautta, jossa tosiseikkaa arvioidaan sen seurausten perusteella - tällöin puhutaan peräkkäisyysiteistä (Perelman 1996, 93). Edellä mainitussa lainauksessa Politkovskajan murha (syy) lähettää viestin kaikille puhumisen vaaroista Venäjällä (seuraus). Yksittäisen esimerkin kautta AI turvautuu nostamaan ongelman yleiselle tasolle ja pyrkii sitä kautta arvostelemaan Venäjän hallitusta ja sen toimintaa:

The brutal murder of Anna Politkovskaya has highlighted the terrible dangers of defending human rights in the Russian Federation. Yet the government seems impervious to calls to end its targeting of independent journalists and human rights activists and to demonstrate support and provide protection for human rights defenders. (AI 2007c)

Lainauksessa näkyy selkeästi vastakkainasettelu ihanteellisen journalistin julman murhan sekä ”kuuron” hallituksen ajohajdin välillä; esille nousee argumentaatiotekniikoista erotte- lu hyvän ja pahan välillä (Perelman 1996, 60–61). Erottelua korostetaan kärkevien määri- telmien avulla. Perelmanin mukaan määritelmillä voidaan korostaa esityksen jotain puolta ja ne kuuluvat kvasiloogisiin argumentteihin. Määritelmiä ei tulisi pitää mielivaltaisina, koska ne ovat aina valittuja ja sisältävät tietyn ”tunnesävyyn”, joka on seurausta esimerkiksi niiden aiemmasta käyttötraditiosta (Perelman 1996, 55, 70–72). Esimerkiksi ilmaukset ”ellei” ja ”lukuun ottamatta” kuuluvat kielen keinoihin, jotka vähättelevät tarkoittamaansa seikkaa (Perelman 1996, 56). Termin ”kuitenkin” (*yet*) käyttö toimii samoin edellisessä lainauksessa, kun AI haluaa vähätellä hallituksen toimia suhteessa ongelman vakavuuteen ja laajuuteen. Lainauksessa tulee esille eräät AI:n yleisemmin käytetyistä teeseistä, mit- kä ovat Venäjän viranomaisten haluttomuus ja riittämättömät toimet ihmisoikeustilanteen parantamiseksi sekä lehdistön vapauden tavoittelemiseksi.

Politkovskajasta käytetään useita häntä arvottavia määritteitä, joilla puhuja pyrkii siirtämään halutun merkityksen määriteltävälle saadakseen yleisön suosion (Perelman 1996, 70–72). Politkovskajasta käytetyt määritelmät tukevat sen olemuksen/olettamuksen liittämistä häneen, minkä Amnesty International haluaa hänestä välittyvän tukeakseen argumentaatiotaan (Perelman 1996, 115–116). Tällaisia ovat esimerkiksi urheus (*bravery*), väsymättömyys (*tireless*) ja lahjomattomuus (*integrity*) (AI 2006a). Perelmanin mukaan käsitämme henkilön hänen ilmentymiensä, esimerkiksi tekojen, kautta, jotka vaikuttavat henkilön maineeseen. Tässäkin tapauksessa on kyse rinnakkaisuussiteen luomisesta (Perelman 1996, 103). Politkovskajan maineeseen vaikutti se, että hän yritti vuosien ajan paljastaa ihmisoikeusrikkomuksia Pohjois-Kaukasiassa ja oli myös palkittu pyrkimyksistään (AI 2007i). Perelman ottaa esille Kenneth Burken näkemyksen siitä, että voimme pitää sankarina henkilöä sillä perusteella, että hän tekee sankarillisia tekoja. Tämä merkitsee sitä, että erotamme henkilön jonkin ominaisuuden kautta ”pelkästä” oliosta. (Perelman 1996, 104.) Amnesty Internationalin käyttämän argumentaation mukaan Politkovskajan erotti muista hänen pelottomuutensa, periksi antamattomuutensa ja se, että Politkovskaja piti tärkeämpänä ihmisoikeusloukkauksista kirjoittamista, kuin omaa henkeään (AI 2007e).

Amnesty International käyttää Politkovskajan murhan lisäksi paljon muitakin esimerkkejä tuodessaan ongelman abstraktilta tasolta lähemmäs yleisöä (Palonen 1996, 71). Loputtomat esimerkit toimittajien murhista ja heidän kokemastaan häirinnästä tarkasteltuna ajanjaksona sekä vetoaminen muihin vastaaviin tapauksiin on yksi merkittävimmistä ominaispiirteistä käytetylle argumentaatiolle: erityistapauksesta (toimittajan murha) yleistykseen (ilmaisunvapauteen liittyvät ongelmat) siirtyminen. Tällaisessa havainnollistamisessa on kyse siitä, että hyväksytty sääntö pyritään tekemään läsnä olevaksi ja saavuttamaan universaaliyleisön hyväksyntä. (Perelman 1996, 120–122.) Perelmanin mukaan esimerkin avulla pyritään muodostamaan tietty sääntö esityksen yhteyteen ja kokonaisuuteen sidottuna (1996, 120–122.), minkä Amnesty International itsekin tiedostaa:

”Amnesty International therefore can only name a few cases in this report as examples of a wider pattern.” (2007c)

6.2 Medvedevin presidenttikauden merkitys

Vuoden 2008 toukokuussa Medvedev astui presidentin virkaan. Ennen Medvedevin virkaanastumista julkaistussa raportissa, Amnesty International tuo esille huolensa Venäjän ilmaisun-, kokoontumis- ja yhdistymisvapauksiin liittyen ja toteaa, että näitä kaikkia kolmea perusoikeutta on rikottu ”viime vuosina” (2008b). Medvedevin presidenttikaudella on julkaistu neljä lehdistötiedotetta ja -raporttia, joista yksi on suunnattu suoraan hänelle heti virkaanastumisen jälkeen: *”Human rights memorandum to President Medvedev”* (AI 2008c). On huomionarvoista, että esimerkiksi vuonna 2007 kansalaisia kehoitettiin itse lähettämään vetoomuksensa presidentti Putinille: *”Send your appeals to: Vladimir Vladimirovich PUTIN”* (AI 2007d), kun taas Medvedeville osoitetussa ”muistiossa” puhuttelu tapahtuu suoraan teitittelynä:

Amnesty International looks to you as the President of Russia to initiate a sea-change in direction in terms of freedom of expression in Russia. Upon becoming president of the Russian Federation you promised to protect and honour human rights and freedoms and to honour and protect the constitution of the Russian Federation.

On helppoa tehdä johtopäätös siitä, että puhuttelu-muoto on tietoinen valinta tuen osoittamiseksi presidentti Medvedeville. Lisäksi kannatus tuodaan esille toteamalla, että hänet nähdään Venäjän ilmaisunvapauden käännekohtan aloittajana. Arvoperäisten käsitteiden toistoa (suojella ja kunnioittaa) käytetään argumentaation korostamiseen. Vaikka Amnesty International kertookin olevansa poliittisesti riippumaton toimija, sen käyttämä argumentaatio osoittaa selkeästi poliittisen luonteensa. Merkittävämminkin AI:n osoittaman tuen Medvedeville voi kuitenkin nähdä paradoksaalisesti argumentaation sijaan sen puutteesta - ihmisoikeusjärjestönsä pyrkimyksenä on tuoda esille ihmisoikeusloukkauksia, joten julkaisujen vähyys Medvedevin presidenttikaudella suhteessa aiempaan, voisi tulkita ilmaisunvapaustilanteen parantumisena. Lienee kuitenkin hyvä kyseenalaistaa tällaisen tulkinnan todenperäisyys sen näkemyksen pohjalta, että kiinnostuksen hiipumisen voidaan nähdä luonnollisena, kun merkittävänäkin pidetty tapahtuma menettää ajankohtaisen luonteensa. Tämän näkökulman valossa on luonnollista, että Politkovskajan murhan ympärillä käyty polemiikki laantuu - ilman, että siitä voisi tehdä sen tarkempaa analyysia suuntaan tai toiseen. Lehdistötiedotteiden ja -raporttien

julkaisujen vähäisyydestä huolimatta, voisi vastakkaisena näkemyksenä edellä esittämäni todeta AI:n kenties pettyneen Medvedevin vaikutukseen lehdistön ilmaisunvapauden parantamiselle, koska argumentaatioissa tuodaan esille lehdistön vapauden tilan pienentyneen myös Medvedevin presidenttikauden jälkeen (AI 2011c).

6.3 Yhteenveto argumentaation muuttumisesta

Läpi periodin Amnesty International viittaa lähes jokaisessa julkaisussaan lehdistön ilmaisunvapaustilanteeseen olemalla joko huolissaan (*is concerned*) ja/tai ilmaisemalla huolenaiheensa (*is expressing it's concern*) (esim. AI 2007b, 2007e). Vaikka argumentointi muotoutuu tapahtumien myötä, pääteesit liittyen Venäjän lehdistön ilmaisunvapausongelmiin pysyvät samoina. Pääteesejä ovat valtion toimesta median tiukka kontrolloiminen – joka argumentaation mukaan lisääntyy erityisesti vuonna 2008 - lakien epämääräinen määrittely, journalistien pelottelu ja murhaaminen sekä oikeuslaitoksen epäoikeudenmukainen toiminta (esim. AI 2009).

Amnesty International käyttää argumentaatioissaan yhteiskunnalliseen kritiikkiin soveltuvia abstrakteja arvoja, kuten vaatimusta oikeuslaitoksen oikeudenmukaisuudesta (*justice*), mikä tulee esille useaan otteeseen tarkasteltavan ajanjakson aikana (esim. a2006, 2007f, 2008c). Lisäksi se pyrkii määrittelemään itselleen inhimillisiä tunnetiloja olemalla järkyttynyt (*shocked*), surullinen (*saddened*) ja kauhuissaan (*appalled*) (AI 2006a). AI käyttää jossain tilanteissa myös metaforia olemalla esimerkiksi syvän vihainen (*deeply angered*) (AI 2006a). Metaforat ovat kielikuvia, joissa merkitys siirretään asialle, jolle se ei varsinaisesti kuulu (Perelman, 1996, 135–137). Metaforien merkitys Amnesty Internationalin argumentaatiolle ei kuitenkaan missään vaiheessa ole merkittävä. Kvasiloogisista argumenteista määritteet vähentyvät tarkasteltuna ajanjaksona merkittävästi: ne tulevat esille vuosien 2006–2008 julkaisuissa, mutta tämän jälkeen niitä ei enää ole juurikaan löydettävissä.

Vaikka Amnesty International tuokin koko ajan esille menneitä tapahtumia, se pyrkii liittämään ne nykyisyyteen kielellisten valintojen kautta, kuten ilmaisuilla ”meneillään oleva” (*ongoing*) ja ”tänä päivänä” (*today*) (esim. AI 2007g). Tulevaisuuteen viitataan termillä ”jatkuu” (*continues*) – jolla halutaan tuoda esille ongelman pysyvyys (esim. AI 2011c). Tällainen ajanjaksojen vertailu antaa AI:lle mahdollisuuden kvasiloogisen

argumentin avulla vähättelyyn (Perelman 1996, 89–90). Itse asiassa Amnesty Internationalin julkaisuille on leimaavaa tarkasteltuna ajanjaksona, että ongelman pahentumista tuodaan esille tai kuten seuraavassa esimerkissä näkyy - otetaan kantaa tiedon ja kriittisen mielipiteen sekä journalismin tilan vähentymiseen valtion kontrollin ja vaikutuksen seurauksena:

“The space for independent journalism has become smaller, as different laws have put restrictions on journalists, which may violate their right to conduct their professional work and may constitute in some cases a violation of the right to freedom of expression.” (2008b)

Vertauksen vuoksi kolme vuotta myöhemmin Amnesty International tuo samoin esille valtion kontrollin lisääntymisen suhteessa lehdistön vapauteen, minkä seurauksena tiedotus ja kriittinen mielipide ovat vähentyneet (2011c). Voi kuitenkin nähdä – ottamatta kantaa itse väitteeseen – että ottaen huomioon julkaisujen määrän vähentymisen tarkasteltuna ajanjaksona, on ongelman lisääntymisellä ”pelottelu” leimallista nimenomaan AI:n käyttämälle argumentaatiolle. Myös tilanteen parantumista tarkastellaan negaation kautta - vaikka tilanne olisin parantunut, on kuitenkin aina parantamisen varaa:

There have been positive developments over the past several years, for example the reform of the criminal and criminal procedure codes, some improvement in prison conditions, prosecutions of some police officers for abuses amounting to torture and other ill-treatment, and also the continued maintenance of the moratorium on the death penalty. Nevertheless, overall serious patterns of violations persist and in some cases have worsened in recent years. (2008c)

Edellä mainitussa esimerkissä AI kyllä myöntää, että Venäjän ihmisoikeustilanteessa on tapahtunut muutosta parempaan suuntaan, mutta ainoastaan jonkun verran (*some*), mikä osoittaa muutosten riittämättömyyden, kuten myös ilmaus ”siitä huolimatta” (*nevertheless*). Samoin AI käyttää koko tarkastellun ajanjakson (esim. 2007b, 2007h ja 2008b) ajan termiä ”kuitenkin” (*however*) tuodessaan esille ristiriitaisuuden tarvittavien toimien ja toteutuksen välillä. Kaikkia edellä mainittuja termejä AI käyttää vähättelyyn, mutta myös erottelun avulla ennalta torjumaan mahdollisen vastapuolen argumentin, joka voisi mah-

dollisesti kumota AI:n argumentaation osoittamalla erinäisiä, jo tehtyjä kehitystoimenpiteitä (Perelman 1996, 165–167):

“A Presidential Council for the Promotion of Civil Society and Human Rights was established. - - Their impact, however, has been modest, particularly in relation to the most egregious human rights violations in the country.” (AI 2011c)

Edellä mainittu lainaus on otettu viimeisestä tarkasteltavaksi otetusta raportista ”Beaten up for speaking out”. Syynä tähän julkaisuun on Venäjän 20.vuospäivä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Raportti erittelee ensin ongelmakohtia, mitä Venäjällä on ollut rakentaessaan valtiomuotoaan ja tämän jälkeen esittelee, kuinka Venäjä on pyrkinyt ratkaisemaan nuo ongelmat. Vaikka raportin johdannossa tuodaankin esille se, että tarkoituksena on esitellä erilaisia ryhmiä, jotka ovat vaarassa Venäjän liittovaltiossa, tulee raporttia silmäillessä erilainen mielikuva - objektiivisen (ryhmän) esittelyn sijaan raportti pyrkii hyvin selkeästi vetoamaan nimenomaan lukijoidensa tunteisiin nimeämällä (yksittäiset) uhrit ja esittelemällä heidän kuvansa. Anna Politkovskajan murha toimii taas ensimmäisenä esimerkkinä journalistien murhista.

Keskeisimpiä jatkuvia piirteitä Amnesty Internationalin argumentaatiolle tarkasteltuna ajanjaksona oli kvasiloogisista argumenteista ristiriitaisuuden esittäminen vertaamalla yleisiä ihmisoikeussopimuksen normeja suhteessa Venäjän hallituksen ja auktoriteettien niitä rikkoviin toimiin sekä vähättelyn avulla Venäjän hallituksen toimien riittämättömyyden esille tuominen. Todellisuuden rakenteeseen nojaavista argumenteista merkittävimpiä ovat peräkkäisyysiteet eli syyn ja seurauksen esilletuominen sekä rinnakkaisuussiteet, kuten henkilön ja hänen tekojensa suhde. Erottelumuotoisia argumentteja käytettiin viittaamaan hyvän ja pahan vastakohtaisuuteen, joissa hyvänä toimivat ihmisoikeudet ja niitä edistävät toimijat, kuten YK ja EU, kun taas pahaa edusti Venäjän hallitus.

Amnesty Internationalin antamat suositukset (toiminta-alttiuden luomiseksi) itse tilanteen parantamiseksi eivät muutu tarkasteltuna ajanjaksona. Suositeltuja toimenpiteitä Venäjän hallitukselle on muun muassa pluralismin kautta suojella ja puolustaa ihmisoikeusaktivisteja ja journalisteja konkreettisin keinoin – esimerkiksi selkeyttämällä lakia – ja edistää tätä kautta ilmaisunvapauden toteutumista (AI 2011c):

“Unless and until such critical voices receive the recognition and protection they need – and are entitled to – Russia will not get the civil society it needs. In its place, corruption, the abuse of power and human rights violations will continue to flourish.”

Edellisestä lainauksesta näkyy mielestäni kaikista Amnesty Internationalin raporteista tuolta viiden vuoden ajanjaksolta yksi keskeisimmistä teeseistä, mikä on se, että merkittävä askel oikeaan suuntaan yhteiskunnan rakentamisessa on, että Venäjä alkaa hyväksyä siihen kohdistuvan kritiikin. Jos tilanne jatkuu tällaisena, korruptio, vallan väärinkäyttö ja ihmisoikeusloukkaukset jatkavat kukoistustaan.

7. LOPPUPÄÄTELMÄT

Tutkielman tekovaiheessa huomasin, että vaikka olinkin rajannut työni suhteellisen tarkasti, osoittautui sen toteuttaminen silti ajoittain haasteelliseksi. Haasteita aiheutti muun muassa Amnesty Internationalin lehdistötiedotteiden ja – raporttien määrän epätasainen jakauma ajallisesti. Näin jälkikäteen ajateltuna voin nähdä varjopuolena loppuperiodin vähäisten julkaisujen lukumäärän sen tutkimisessa, kuinka argumentaatio on muuttunut tarkasteltavana ajankohtana. Koska yksi keskeisimmistä käytetyistä argumentaatiometodeista oli esimerkkien käyttäminen tekstin jäsentämisessä, pohdin sitä, kuinka tuoda esille niiden merkitystä. 16 lehdistötiedotteeseen ja – raporttiin perehtymisen jälkeen esimerkit osoittautuivat melko kirjavaksi joukoksi. Tarkempi perehtyminen niihin olisi voinut olla antoisakin, mutten kuitenkaan kokenut yksittäistapauksiin takertumista tutkimukseni kannalta relevantiksi. Lopputuloksena päädyin jättämään työni ulkopuolelle Anna Politkovskajan murhaa lukuun ottamatta muut vastaavan kaltaiset esimerkkitalpaukset, minkä uskon selkeyttäneen tutkielmani rakennetta.

Kaiken kaikkiaan koin Amnesty Internationalin lehdistötiedotteet ja -raportit enemmän kuin soveltuviksi tutkielmaani, koska ne sisälsivät paljon erilaisia – ja mielestäni mielenkiintoisia – aspekteja sekä lähtökohdiltaan että tekniikoiltaan argumentaation tutkimiseen. Olin positiivisesti yllättynyt siitä, kuinka toistuvina Amnesty Internationalin käyttämät keskeisimmät argumentaatiotekniikat säilyivät ajankohdasta tai aiheesta riippumatta. Argumentaation pääpiirteet ja tärkeimmät teesit olivat täten suhteellisen helposti löydettävissä.

Voin nähdä, ettei hypoteesini Amnesty Internationalin argumentaation muuttumisesta tullut kiistattomasti todennetuksi tutkielmassani. Koska itse argumentaation lähtökohdat ja tekniikat pysyivät suhteellisen muuttumattomina, näen merkittävämmäksi muutokseksi itse argumentaation vähentymisen tarkasteltuna ajanjaksona, minkä syynä voidaan nähdä kenties olleen Amnesty Internationalin argumentaation poliittinen luonne ja Medvedevin presidenttikaudelle osoitettu ”hiljainen” tuki. Tässä yhteydessä luonnollisesti korostuu Venäjällä käytyjen tapahtumien merkitys AI:n argumentaatiolle. Toisaalta yksi syy siihen, miksi rajasin tutkimusperiodin loppumaan vuoteen 2011 vuoden 2012 sijaan, oli se, ettei niiden välisenä aikana oltu julkaistu lehdistötiedotteita tai -raportteja liittyen Venäjän

lehdistön ilmaisunvapausongelmiin. Koska mielestäni Amnesty Internationalin toiminnan poliittinen luonne on kuitenkin näkyvää, ihmettelen, miksei Putinin uutta presidenttikauden alkua kritisoida enempää. En kuitenkaan päätyisi täysin yksiselitteisesti hylkäämäänkään hypoteesiani argumentaation muuttumisesta, koska myös joitain - joskin pienehköjä - muutoksia oli havaittavissa. Esimerkiksi kieleen liittyviä muutoksia oli määritteiden käytön huomattava vähentyminen Amnesty Internationalin käyttämässä argumentaatiossa vuoden 2008 jälkeen.

Kohtaamistani haasteista huolimatta uskon ennakkokäsitykseni aihevalintaani ja tutkimusmetodiani kohtaan olleen melko realistinen. Kuten jo johdannossa toin esille, Amnesty International ei pyri julkaisuissaan diplomatiaan, mikä näkyi tutkimuksessa selvästi. Vaikka lehdistötiedotteet ja -raportit osoittautuivatkin toimiviksi tämän kaltaisessa tutkimustyössä, en välttämättä suosittelisi niiden käyttöä objektiivisen asiasisällön tutkimiseen, koska esimerkiksi terminologia viittaa niin selkeästi yleisön suostutteluun - joskus jopa propagandamaisilta näyttäytyvien sanavalintojen avulla.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Levin, L., 2001: *Ihmisoikeudet: kysymyksiä ja vastauksia*. Ihmisoikeusliitto ja Unesco-toimikunta, Opetusministeriö. Vammalan kirjapaino, Vammala.

Palonen, K., 1996: *Pelkkää retoriikkaa*. Tampere. Vastapaino, Gummerus.

Perelman, C., 1996: *Retoriikan valtakunta*. Tampere. Vastapaino, Gummerus.

Popper, K., 1995: *Arvauksia ja kumoamisia. Tieteellisen tiedon kasvu*. Tampere. Tammer-Paino Oy, Gaudeamus.

Suomen YK-liitto, 2009: *Järjestelmä ja toiminta yksissä kansissa*. Helsinki, Sälekarin Kirjapaino.

Internet-aineisto

Amnesty International: *Who we are*. [viitattu 6.11.2012.] Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.amnesty.org/en/who-we-are>>

Euroopan unionin perusoikeuskirja, 2000, Euroopan yhteisöjen virallinen lehti, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_fi.pdf>

International federation of journalists: *Human rights*, 2003, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.ifj.org/en/pages/human-rights>>

International federation of journalists: *More than 300 journalists killed in Russia since 1993, says joint report*, 2009, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla www-muodossa: <http://www.ifex.org/russia/2009/06/24/partial_justice/>

Suomen ulkoasiainministeriö: *Euroopan neuvoston synty ja kehitys*, päivitetty 2007, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.finlandcoe.fr/public/default.aspx?nodeid=35773&contentlan=1&culture=fi-FI>>

Suomen YK-liitto: *Usein kysyttyä*. [viitattu 26.11.2012.] Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.ykliitto.fi/useinkysyttya/etusivu#jäsenmaat>>

UNESCO: *Press freedom*. [viitattu 6.11.2012.] Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/freedom-of-expression/press-freedom/>>

United Nations: *Universal Declaration of Human Rights*, 1948, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin>>

Tutkimusaineisto

Amnesty International: *Document – Russian Federation: Amnesty International condemns murder of human rights journalist Anna Politkovskaia*, 2006a, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.amnesty.or.jp/en/news/2006/1009_577.html>

Amnesty International: *Document – Russian federation: Journalists targeted for their work on human rights violations*, 2006b, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/044/2006/en/a4977c11-d3e7-11dd-8743-d305bea2b2c7/eur460442006en.html>>

Amnesty International: *Document – Russian federation: Tribute by Irene Khan, Amnesty International's secretary general, to murdered Russian journalist Anna Politkovskaya*, 2006c, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla www-muodossa:

<URL:<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/047/2006/en/a0c80f51-d3e5-11dd-8743-d305bea2b2c7/eur460472006en.html>>

Amnesty International: *Russian Federation - Amnesty International Report 2007*, 2007a, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):

<URL:<http://www.amnesty.org/en/region/russia/report-2007>>

Amnesty International: *Document – Russian federation: Concerns about scientists, journalists and lawyers being targeted through criminal cases concerning treason and divulging state secrets*, 2007b, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):

<URL:<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/003/2007/en/174b6e6d-d3ba-11dd-a329-2f46302a8cc6/eur460032007en.html>>

Amnesty International: *Document – Russian federation: Justice for Anna Politkovskaya: The Russian government must protect human rights defenders*, 1.4.2007c, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):

<URL :<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/010/2007/en/235e09cd-d3a6-11dd-a329-2f46302a8cc6/eur460102007en.html>>

Amnesty International: *Document – Press freedom day: Global action needed to protect journalists*, 2007d, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):

<URL:<http://www.amnesty.org/en/library/asset/POL30/008/2007/en/c1f639c4-d395-11dd-a329-2f46302a8cc6/pol300082007en.html>>

Amnesty International: *Document – Russia: Human rights concerns: Briefing paper prior to the EU-Russia human rights consultations*, 2007e, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):

<URL:<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/040/2007/en/0e021569-d368-11dd-a329-2f46302a8cc6/eur460402007en.html>>

Amnesty International: *Document – Russia: One year after death of Anna Politkovskaya – more action needed from the Russian authorities*, 2007f, [viitattu 6.11.2012].

Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):

<URL:<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/042/2007/en/c41c32e8-d366-11dd-a329-2f46302a8cc6/eur460422007en.html>>

Amnesty International: *Document – Russia: Anna Politkovskaya remembered*, 2007g, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla [www-muodossa](#):

<URL:<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/044/2007/en/c8758c73-d364-11dd-a329-2f46302a8cc6/eur460442007en.html>>

Amnesty International: *Document – Russian federation: Human rights activist and journalists beaten in Ingushetia*, 2007h, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla [www-muodossa](#):

<URL:<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/053/2007/en/9d9cfb32-98d9-466a-b2c8-1a9da44ef896/eur460532007en.html>>

Amnesty International: *Russian Federation: Human rights defenders at risk in the North*

Caucasus, 2007i, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla [www-muodossa](#): <URL:
<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/053/2007/en/9d9cfb32-98d9-466a-b2c8-1a9da44ef896/eur460532007en.html>>

Amnesty International: *Russian Federation - Amnesty International Report 2008*, 2008a, [viitattu 6.11.2012.] Saatavilla [www-muodossa](#):

<URL:<http://www.amnesty.org/en/region/russia/report-2008>>

Amnesty International: *Document - Russian Federation: Freedom limited - the right to freedom of expression in the Russian Federation*, 2008b, [viitattu 6.11.2012].

Saatavilla [www-muodossa](#):

<URL:<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/026/2008/en/cea4e52c-9071-11dd-b16f-6118895def38/eur460262008en.html>>

Amnesty International: *Russian Federation: Human rights memorandum to President Medvedev*, 2008c, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla [www-muodossa](#):

<URL:<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/018/2008/en/a3c7bccf-2cbd-11dd-bcd2-ff211e7307f7/eur460182008eng.html>>

Amnesty International: *Russian Federation: Amnesty International submission to the UN Universal Periodic Review Fourth session of the UPR Working Group, February 2009*, 2008d, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla www-muodossa: <URL:
<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/026/2008/en/cea4e52c-9071-11dd-b16f-6118895def38/eur460262008en.html>>

Amnesty International: *Russian Federation - Amnesty International Report 2009*, 2009, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla www-muodossa:
<URL:<http://www.amnesty.org/en/region/russia/report-2009>>

Amnesty International: *Russian Federation - Amnesty International Report 2011*, 2011a, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla www-muodossa:
<URL:<http://www.amnesty.org/en/region/russia/report-2011>>

Amnesty International: *Briefing to the Human Rights Committee on follow-up to the concluding observations on Russia's sixth periodic report under the International Covenant for Civil and Political Rights (ICCPR), February 2011*, 2011b, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla www-muodossa:
<URL:<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/007/2011/en/c8b02650-9bee-4d22-b535-68ef263bcb89/eur460072011en.html>>

Amnesty International: *Beaten up for speaking out*. 2011c, [viitattu 6.11.2012]. Saatavilla www-muodossa:
<URL:<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/038/2011/en/9d8b29c1-a18f-4d86-8f75-5a885c75a3c0/eur460382011en.pdf>>